

Apostlagärningarna 10. Övers och komm: Bo Giertz

Apostlagärningarna Kapitel 10 Centurionen Kornelius (Apg 10:1–8)

Översättning

I Cesarea levde en man som hette Kornelius, en centurion vid den kohort som kallades den Italiska, en from man som fruktade Gud, han liksom hela hans hus. Han gav rikliga gåvor åt de fattiga bland folket och han bad de dagliga bönerna. 3En dag omkring nionde timmen såg han tydligt i en syn hur en Guds ängel kom in till honom och sade: Kornelius. Han stirrade förfärad på ängeln och frågade: Herre, vad är det? Ängeln svarade: Dina böner och dina allmosor har stigit upp till Gud och han har dem i minne. Skicka nu några män till Joppe och låt hämta en person vid namn Simon som också kallas Petrus. Han bor som gäst hos garvaren Simon, som har ett hus vid havet. När ängeln som talat med honom var borta, kallade han till sig två av sitt husfolk och en from soldat, en av hans egna ordonnanser. Han förklarade saken för dem och skickade dem till Joppe.

Kommentar

Cesarea var centrum för den romerska förvaltningen i Judeen. Det låg nere vid havet, ungefär tio mil nordväst om Jerusalem. Där fanns en konstgjord hamn med en ståtlig vågbrytare. Här hade prokuratorn sitt residens och sina förvaltningslokaler, det som kallades pretoriet. Dit hörde också kasernerna för de trupper han hade i beredskap. Lukas nämner här ”den kohort som kallades den Italiska”. En kohort motsvarade ungefär en bataljon. ”Den Italiska” var ett rangregemente, bestående av idel romerska medborgare från Italien.

En kohort delades i centurior. De hade ungefär samma manskapsstyrka som ett nutida kompani, men befälet fördes av vad vi skulle kalla en underofficer, en centurion, som börjat som menig soldat och nått så högt han kunde komma i graderna. Centurionerna ansågs vara ryggraden i den romerska hären. I Nya Testamentet möter vi fyra av dem. Alla framstår de som hedersmän, kloka och öppna för sanningen. Det görs aldrig någon anmärkning mot deras yrke. Två av dem framhålls som föredömet i fråga om tro och klokhet.

Den ene av dessa är Kornelius. Han hörde till de hedningar som ”fruktade Gud”. Det betyder att de trodde på Israels Gud, fast de inte – som proselyterna – gick så långt att de blev omskurna och upptagna i det judiska folket, så att de måste lyda Mose lag på samma sätt som judarna själva. De som ”fruktade Gud” visste att det fanns en enda Gud, den som uppenbarat sig för Israel och som talade i dess heliga skrifter. De brukade gå i synagogan, de försökte leva efter de tio budorden, många började också anpassa sig efter vissa föreskrifter om rena och orena ting.

Kornelius tog det tydligen allvarligt och levde på många vis som en from jude skulle göra. Han var frikostig i sin välgörenhet och trogen i sina böner. En jude bad vid bestämda tider och reciterade de föreskrivna psaltarsalmerna och andra böner, förutom vad han annars kunde ha att lägga fram för Gud.

Vid en av de dagliga bönetimmarna – klockan tre på eftermiddagen, den tid då också apostlarna gick upp till templet för att bedja (3:1) – får Kornelius se en syn. Till sin förskräckelse har han fått besök av ett sändebud från Gud. Ängeln säger honom något som han i sin ödmjukhet tydligen inte väntat sig: att Gud räknar med honom. Och så får han ett speciellt uppdrag att utföra, utan att få veta vad det egentligen skall tjäna till. Han lyder och kallar till sig två tjänare, tydligen slavar, och en soldat, alla tre med samma inställning som han själv. Kornelius förhållande till sina underordnade visar, att tron på Israels Gud kunde skapa en gemenskap som annars var ovanlig bland hedningarna. Det hörde med till den gammaltestamentliga fromheten, att alla inom Guds folk var bröder. Det var inte bara fråga om samhörigheten i en stam eller ett folk. Det var följden av ett gemensamt förhållande till Gud, och därför kunde den samhörigheten också tillämpas av hedningarna, med allt vad den förde med sig av jämlikhet och broderskap.

Gud förklarar det ”orena” för rent (Apg 10:9–23)

Översättning

Nästa dag, medan de var på väg och nalkades staden, gick Petrus upp på taket för att bedja vid sjätte timmen. 10Han blev hungrig och ville ha något att äta. Medan man nu gjorde i ordning maten, föll han i hänryckning och såg att himmelen stod öppen och att något som liknade en stor segelduk sänktes ned till jorden vid sina fyra hörn. I den fanns alla slag av fyrfota djur och allt som krälar på jorden eller flyger under himmelen. Då ljöd en röst till honom: Ta för dig, Petrus, slakta och ät! Petrus svarade: Inga villkor, Herre. Aldrig nånsin har jag ätit något oheligt eller orent. Då ljöd rösten för andra gången: Vad Gud har förklarat för rent, det skall du inte kalla oheligt. Detta skedde tre gånger å rad, och sen togs duken upp till himlen igen.

Medan Petrus grubblade över meningen med synen han sett, hade männen som var utskickade av Kornelius frågat sig fram till Simons hus, och nu stod de plötsligt utanför porten och ropade för att få veta, om där fanns en gäst som hette Simon med tillnamnet Petrus. Medan Petrus alltjämt funderade över sin syn, sade Anden till honom: Där nere står två män och frågar efter dig. Skynda dig och gå ner och följ med dem utan några betänkligheter. Det är jag som har sänt dem. Då gick Petrus ner till männen och sade: Jag är den som ni söker. Vad är orsaken till att ni har kommit hit? De svarade: Centurionen Kornelius, en rättskaffens man som fruktar Gud och har gott namn om sig överallt bland judarna, har fått en uppenbarelse genom en helig ängel att han skall låta hämta dig till sitt hus för att höra vad du har att säga.

Kommentar

Som en god berättare förflyttar sig Lukas till garvaren Simons hus i Joppe och låter oss följa en ny tråd i den händelsernas väv, som Gud låter ta gestalt. Vi möter en annan trogen bedjare. Vid sjätte timmen går Petrus upp på taket, tydligen för att få vara ensam. Sjätte timmen hörde inte till de allmänt iakttagna bönetimmarna. Petrus bad synbarligen mer än de andra och förstod att ta vara på småstunderna – som nu när han väntade på att maten skulle bli färdig. Under bönen ”föll han i

hänryckning”. Lukas använder ordet ”extas” som vi har som låord. Extasen förekom i urkristendomen som en välkänd företeelse, fast man inte ansåg den nödvändig och inte heller tycks ha eftersträvat den, så som somliga mystiker längre fram skulle göra. Den var en gåva, som några kunde få och som man tacksamt tog emot utan att vänta sig den eller kräva den.

I extasen fick nu Petrus se en märkvärdig syn. Ett underligt föremål sänktes ner från himlen, något som liknade en stor segelduk. Den befanns vara full med djur av alla upptänkliga slag. Där fanns också sådant som en from jude inte kunde tänka på utan avsky. Och ändå kom det en befallning till den hungrige Petrus att ta för sig, slakta och äta. När han protesterar, får han det för en jude nästan ofattbara svaret: Vad Gud har förklarat rent, det skall du inte kalla oheligt.

Petrus vaknar upp ur extasen och grubblar över sin syn. Vi kan ana, vad han tänkte. Var inte alltsammans inbillning? Det fanns ju ingen tvekan om att Gud genom Moses givit sitt folk en lång rad regler om rena och orena djur, sådant som man fick äta och sådant som gjorde en människa ”ohelig”, alltså kultiskt oren. Men Jesus hade sagt att det som orenar inte är det som utifrån går in i människan, utan det som kommer inifrån, från hjärtat. Måste det inte betyda att han förklarade all mat för ren? Att Petrus drog den slutsatsen kan vi se av ett litet uttryck hos Markus (7:19) där det heter: ”Alltså förklarade han all mat för ren.” Markus hade ju varit tolk åt Petrus, och det anses att vi hos honom möter den lärotradition som går tillbaka på Petrus. Kanske dröjde det innan Petrus var mogen att dra de fulla konsekvenserna av sin Mästares ord. Om inte förr så måste han ha anat dem i Joppe, på taket till garvaren Simons hus.

Medan Petrus funderar, hörs högljudda röster nere på gatan, och Petrus får ”ledning” – som vi skulle säga – att gå ner och ta emot männen därnere som Guds utskickade. De berättar att de kommer från Cesarea. Troligen hade de brutit upp dagen förut – avståndet är hela fem mil. Petrus är utan vidare beredd att följa dem tillbaka, men främlingarna behöver vila och får stanna över natten.

I Kornelius hus (Apg 10:23–33)

Översättning

Då bad han dem stiga in och så blev de hans gäster. Nästa dag gjorde han sig i ordning och följde med dem, och även några bröder från Joppe kom med. Följande dag var de framme i Cesarea. Kornelius väntade på dem och hade kallat samman sina släktingar och sina närmaste vänner. När Petrus skulle gå in, kom Kornelius honom till mötes, föll ned för hans fötter och hyllade honom som ett högre väsen. Men Petrus reste honom upp och sade: Stig upp, jag är ju människa, jag också. Så steg han in, samspråkande med honom, och fann att det var en mängd människor församlade. Då sade han till dem: Ni vet att det inte är tillåtet för en jude att umgås med folk av annan stam eller besöka dem. Men mig har Gud lärt att inte kalla någon människa för ohelig eller oren. Därför följde jag också med och gjorde ingen invändning, när jag blev efterskickad. Och nu frågar jag: varför har ni sänt bud efter mig? Kornelius svarade: För tre dagar sen vid den här tiden, när jag bad bönen vid nionde timmen i mitt hus, stod det plötsligt en man i bländvita kläder framför mig, och han sade: Kornelius, din bön är hörd och Gud har dina allmosor i åtanke. Skicka nu bud till Joppe och kalla på Simon som också kallas Petrus. Han är gäst hos garvaren Simon i ett hus vid havet. Då skickade jag genast bud till dig, och du gjorde väl i att du kom. Och nu är vi alla här församlade inför Gud för att höra om det som Herren har ålagt dig att säga.

Kommentar

Två dagar senare är Petrus med sina följeslagare framme i Cesarea. Det befanns att Kornelius sitter och väntar på dem med ett stort sällskap av släkt och vänner som han kallat samman. Kornelius går ut i porten för att möta den som Gud sänt till honom. Han faller ned för honom och ger honom sin hyllning. Ordet som Lukas använder kan betyda hyllningen inför en furste eller inför något gudomligt. Petrus svar visar att det var fråga om det senare. Petrus måste göra klart att han är en vanlig människa och inget himmelskt väsen. När han sen kommer in och ser hur många hedningar som är samlade, talar han om vad Gud nyss har visat honom. Egentligen skulle han som jude ha betänkligheter mot att gå in i ett sådant hus. Det gjorde honom kultiskt oren och skulle nödgå honom att genomgå bestämda reningsriter, innan han på nytt kunde träda fram inför Gud. Men nu hade Gud gjort honom fri från de betänkligheterna. Sen frågar han, varför man har kallat på honom och får höra Kornelius berätta om sin syn. Han får höra hur Gud har berett hans väg hit och han märker förväntningarna i salen. Han förstår att detta är Guds timme och han griper omedelbart det tillfälle Gud har givit honom.

Evangelium för hedningarna (Apg 10:34–43)

Översättning

Då öppnade Petrus sin mun och sade: Nu förstår jag verkligen att Gud inte gör skillnad på människor, utan tar emot den som fruktar honom och gör vad som är rätt, ur vilket folk han än må komma. Det budskapet har Gud låtit gå ut till Israels barn, när han förkunnade det glada budskapet om frid genom Jesus Kristus: Det är han som är Herren och det är han för alla. Ni vet vad som har hänt, runt omkring i hela Judeen, med början i Galileen, alltifrån det dop som Johannes predikade, detta med Jesus från Nasaret, hur Gud hade smört honom med helig Ande och kraft. Han vandrade omkring och gjorde gott och botade alla som var i djävulens våld, ty Gud var med honom. Vi står här som vittnen om allt vad han gjorde, både bland judarna på landsbygden och i Jerusalem. Men honom hängde de upp på trä och dräpte. Det är honom som Gud har uppväckt på tredje dagen. Han har låtit honom träda fram, inte för allt folket, men för de vittnen som Gud i förväg hade utsett, för oss som fick äta och dricka tillsammans med honom sen han uppstått från de döda. Oss gav han i uppdrag att förkunna och betyga för allt folket, att det är honom som Gud har insatt till domare över levande och döda. Om honom betygar alla profeterna, att var och en som tror på honom skall få syndernas förlåtelse genom hans namn.

Kommentar

Petrus konstaterar med glädje, att Gud alltså har bekräftat det som han nyss kommit till klarhet om: Gud gör inte skillnad på människor. Han tar emot alla som fruktar honom och gör vad som är rätt. Petrus menar inte, att det är den goda viljan och de goda gärningarna som gör en människa till kristen. Att Gud ”tar emot” en människa, betyder – som det

framgår av fortsättningen – att Gud ger den människan rätten och möjligheten att bli Guds barn genom att tro på Jesus. Det är det glada budskap han har låtit gå ut till sitt folk. Gud erbjuder frid åt alla. Frid betydde i Israel ett rätt förhållande till Gud, en trygg tillvaro under Guds beskydd. Den friden kommer nu ”genom Jesus Kristus”. Vi får här hela det kristna budskapet i ett nötskal. Ingen fromhet och inga goda gärningar kan i och för sig sätta oss i ett rätt förhållande till Gud. Det avgörande måste Gud själv göra, och det har han gjort när han sände sin Messias och lät honom dö och uppstå för vår skull. Ock verket gäller alla.

Det är detta verk som Petrus nu skildrar. Vad Lukas återger får anses som en sammanfattning av det som Petrus och de andra apostlarna brukade säga. Man bör lägga märke till att Petrus förutsätter att ingen av hans åhörare kan vara okunnig om det som hänt. Alla måste ha hört om Jesus. Han gör en kort sammanfattning av dessa händelser och ger huvudpunkterna av Jesu liv, ända från den dagen han döptes av Johannes. Vi får höra hur han vandrade omkring och ”gjorde gott”. Hans kraftgärningar ses alltså inte i första hand som underverk utan som välgärningar. Och Petrus påminner om att det finns vittnen till allt detta. Han påminner om hur Jesus blev förkastad och dödad. Och så kommer huvudsaken, det som han ständigt hade upprepat i Jerusalem: Honom har Gud uppväckt. Gud har gjort apostlarna till vittnen om den saken. De har uppdraget att säga allt folket, att det är här som det finns frälsning och förlåtelse: i tron på den uppståndne Jesus Kristus, han som är uppfyllelse av alla Guds löften genom profeterna.

Anden och dopet ges åt hedningarna (Apg 10:44–48)

Översättning

Medan Petrus var mitt uppe i sitt tal, föll den helige Ande över alla dem som hörde Ordet. De troende judar som hade kommit med Petrus blev utom sig av häpnad över att den helige Ande, Guds gåva, hade blivit utgjuten över hedningarna. De hörde dem ju tala med tungor och lovprisa Gud. Då sade Petrus: Inte kan väl någon vägra dem att döpas med vatten, när de har fått den helige Ande alldeles som vi? Och så befallde han att de skulle döpas i Jesu Kristi namn. Sedan bad de honom stanna där några dagar.

Kommentar

Medan Petrus talar händer något oväntat, något som tydligen påminde om pingstupplevelsen i Jerusalem: ”Den helige Ande föll över alla dem som hörde Ordet.” De började tala med tungor. Uttrycket som Lukas använder är detsamma som Paulus använder om tungotalet i Korint, och troligen var det fråga om något liknande, alltså den karisma som vi alla känner till. Det togs som ett uppenbart bevis på att dessa hedningar nu ägde Anden. Och ändå var de inte döpta! Det var något av ett under. Dopet och Anden hörde ju alltid annars ihop. Men Petrus drog omedelbart slutsatsen: Gud hade visat att dessa hedningar fick tas upp i Kyrkan. De fick döpas och införlivas i Kristi församling. Det gav han också befallning om, och så döptes de alla.

Detta är tredje gången som det i Apostlagärningarna talas om att den helige Ande blev ”given” eller ”utgjuten”. Första gången hände det på pingstdagen i Jerusalem. Den gången gällde det kyrkan i dess helhet. Den blev ett Andens tempel. Den andra gången hände det i Samarien. Då blev det bekräftat av Gud själv att också samariterna var fullvärdiga medborgare i det nya Israel. Nu, den tredje gången, gav Gud ett liknande tecken i fråga om hedningarna. De fick komma in i Guds folk utan att först- som proselyterna- behöva bli medborgare i det gamla Israel. De behövde alltså inte omskäras och inte ta på sig Mose lag.

Alla dessa tre andeutgjutningar är alltså viktiga milstolpar på kristendomens väg ut i världen. Varje gång är det fråga om något kollektivt, något som skedde med en hel grupp människor. Att en enskild människa skulle ha fått ett särskilt andedop utöver sitt kristna dop, finns inte omnämnt på något ställe i Nya Testamentet. Dessa tre andedop blev var för sig något unikt som inte upprepades. Det var i alla tre fallen fråga om ett ingripande av Gud genom vilket hans verk i Kyrkan fördes vidare på en avgörande punkt.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar, Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk, All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt

Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.

REGISTER:Nya Testamentet Apostlagärningarna